

Alte Drucke

**Dauidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Ivdicvm, Rvth, in
Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ**

Chyträus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

Caput V.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests please contact the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

gloriam perpetuam, subditis suis donat. III. Differunt forma & modō gubernationis. Reges politici legibus externis & gladio seu armis & exercitibus subditos regunt & defendunt. Christus non armis corporalibus, non gladijs & hastis, sed solo verbo & Spiritu sancto ecclesiam gubernat. III. Stabilitate omnia mundi regna, quantumuis potentia & ampla, intereunt & extinguuntur, & reddit in nihilum quod fuit ante nihil. Christus vero Dominus regnat in monte Zion, ex hoc nunc & usque in æternum. Cumq; Rex æternus sit, ecclesiam quoq; ipsi subditam, non interire, sed in omni æternitate cum ipso viuere necesse est.

Caput V.

Nunc accingere ad bellum filia turmæ, obsidionem posuit contra nos: virga percutient maxillam Iudicis Israël. Et tu BETHLEHEM Ephrata, parvula es, ut sis in milibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit Dux in Israël, & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis. Propterea dabit eos usque ad tempus, quo parturiens pariet, & reliquæ fratum eius reuertentur ad filios Israël. Et stabit, &

PASCET in fortitudine DOMINI, in magnificentia nominis DOMINI Dei sui: & habitabūt: quia nunc magnificabitur usq; ad terminos terræ. Et erit iste Pax.

Assur cum veniet in terram nostram, & cum conculcabit palatia nostra, tum suscitabimus contra eum septem Pastores & octo Principes homines: & depascent terram Assur gladio & terram Nimrod lanceis suis. Et liberabit ab Assur, cum venerit in terram nostram, & cum conculcauerit terminos nostros. Et erunt reliquæ Iacob in gentibus in medio Populorum multorum, quasi ros à Domino & quasi pluuiia super her-

Eccbam,

* Ierosolyma exposita & obiecta turmis militarib. Assyriorum, qui te obsidebunt: & Chaldae postea excident: & reges ac principes Iudeos contumeliosè captiuos abducent. Sed tamen instaurabitur politia Iudaica, & non tantum urbs Ierosolyma, verum etiam Bethlehem restituetur, ut Christus ibi nasci possit. & ut adfligantur ab Antiochis, Romanis. ✓ Maria virgo, Esa. 7. & amplectentur euāgelion, & fiet una ecclesia Christi. * Esa. 11. In die illa Radix Iessæ stabit in signum populorum. & agnosceret & coletur Deus non tantum in angustis Iudeæ finibus, sed toto orbe terrarum.

bam, quæ non expectat virum & non sperat in filios hominum. Et erunt reliquæ Iacob in gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis syluarum, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum, Qui cum transfit, conculcat & rapit, non est qui cruat. Et exaltabitur manus tua super hostes tuos: & omnes inimici tui exciduntur. Et erit in die illa dicit D O M I N V S , Excindam quos tuos de medio tui, & perdam quadrigas tuas, Et excindam ciuitates terræ tuæ, & destruam omnes munitio-nes tuas. Et excindam maleficos de manu tua, & Diuina-tores non erunt in te. Et excindam sculptilia tua & statua-tus de medio tui, & non adorabis amplius opera manu-um tuarum. Et cuellam lucos tuos de medio tui & dele-bo ciuitates tuas. Et faciam in ira & in indignatione in gentibus, quæ non audierunt.

L O C I D O C T R I N A E I N S V P E R I O.
R I C A P I T E Q V A R T O I N D I C A T I E T
B R E V I T E R E X P O S I T I S V N T .

- I. De Tempore & loco aduentus C H R I S T I .
- II. De persona Christi.
- III. De officio Christi.
- IV. De Ecclesiæ propagatione & conseruatione miranda.
- V. De pœnæ hostium Ecclesiæ.

GOnstituta est à Deo Politia Iudaica præcipue ob hanc causam, n-
esset certus populus & locus, in quo Messias generi humano pro-
missus exhiberetur, döceret, victima fieret, & resuscitatus ex mor-
te conspiceretur, & ablegatis Apostolis regnum suum prædicatione eu-
angelij propagaret. Ut igitur certo scirent homines, vbi & in qua parte orbis
terrarum expectari Messias deberet: nominat in hoc capite Micheas opp-
dum ipsum, in quo Messiam nasci oportuit, videlicet Bethlehem Ephrata, Quæ in tribu Iuda duobus germanicis miliaribus à Ierosolyma versus mo-
riudem distat. (Nam & alia est Bethlehem in tribu Zabulon, Ios. 19.) Ita-
que hoc natale solum seu locum nascentis Christi diligenter & attente lu-
dæi obseruarunt, sicut ex Iohanne cap. 7. & Matthæo Euangeliſta apparet.
Qui etiamsi verba Prophetæ paulò aliter recitat, quam vel in fontibus Mi-
cheæ Ebræis vel L X X. Interpretum versione extant, (quam alioquin Apo-
stoli in toto ferè nouo Testamento sequuntur) tamen sententia Euangeli-
stæ cum Micheæ verbis omnino congruit.

Verba Micheæ ex fonte Ebraeo adscribantur Ebraice.

Et tu Bethlehem Ephrata, paruula (es) vt sis in millibus Iuda, Exe-
milia

mihi egredietur, qui sit Dux in Israël: & egressus eius ab initio à diebus aeternitatis.

Verio LXX. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ ὁ οἰκὸς Φρατᾶ, ὅλιγος δὲ τοῖς ἐναῖς τοῦ Ιησοῦ χιλίαις, ἐκ τούτων εἰλέσθη τοῦ ἑναυτοῦ εἰς ἀρχοντα τοῦ Ισραὴλ. Εττο Βηθλεὲμ δομος Ephratha, parua es, vt sis in millibus Iuda, Ex te mihi egredietur, vt sit Dux Israëlis.

Locus Micheæ à Matthæo citatus, Cap. 2.

Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ ἱερὰ, ὃνδαμῶς ἐλαγίσῃ ἐπὶ τοῖς ἡγεμόσιν Ιερά. ἐκ τούτου δὲ εἴλοτα πρόφητα, ὅσιος ποιμανὸς τὸν λαόν μετὰ τὸν Ισραὴλ. Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es inter Duces Iuda. Ex te enim exibit Dux, qui pascet populum meum Israël. Hinc apparet Matthæum euangelistam non anxiè ipsa Micheæ verba annumerasse, sed sententiam Prophetæ interpretatum esse. In locum vocabuli Ephratha (quod vberem seu fructiferam significat, & vetus cognomen est Bethlehemæ oppidi Iudææ, prope quod Rachel vxor Patriarchæ Iacob sepulta est, Genes. 35.) substituit Euangeliſta terram Iuda, vt discerneret Bethlehemam Iudææ oppidum, ab oppido Galilææ eiusdem nominis, cuius Ios. 19. mentio fit. Sequentia verba in Ebro (Paruula es in millibus Iuda) pugnare videntur cum verbis Euangeliſta (Nequaquam minima es in Ducibus Iuda) sed attenus lector videt sententiam planè congruere. Etsi enim exiguum & humile oppidum est Bethlehem, tamen postquam Christus Dominus in eo natus est, nequaquam minimum, sed omnium in tota Iudæa nobilissimum & celeberrimum fuit. Quod si vocabulum *z. a. i. r.*, aduerbialiter seu neutraliter exponas, pro *p. a. r. v. m.* est (nam Ebrai s̄epissimè pro neutro genere masculinum usurpant) tunc congruet hæc particula (Parum est vt sis in millibus Iuda) cum Euangeliſta verbis (Nequaquam minima es in millibus seu Ducibus Iuda.) Ebrai enim eadem voce Alephim, & mille, & Duces, qui millibus præſunt significant: sicut Romani Centuriones nominant, qui præſunt centum milibus. Particulam, Qui pascet populum meum, Euangeliſta ex sequenti concione Micheæ inferuit, vt explicet, Qualis Dux seu Princeps, Christus futurus sit, videlicet, non politicum sed spirituale regnum administraturus, qui verbo suo ecclesiam pascet, & liberabit, non ab Aegyptijs, Philistinijs, Assyrijs, sed à peccato, morte, tyrannide Diaboli, & eterna damnatione. Quodverò ad tempus venturi Christi attinet, prædicit Micheas, Politiam Iudaicam prius bello vastatum iri, & urbem Ierosolymam obſidione captum & euerſum, & reges Iudaicos ignominiosè in captiuitatem abductum iri, prius quam Christum in Bethlehem nascatur. Propterea *d. a. b. i. t.* Israël Deus in captiuitatem Babyloniam, & postea reduc̄tos finit ab Antiochis & Romanis adfligi, *v. s. q. v. e. a. d. t. e. m. p. v. s. à. D. e. o.* definitum, videlicet annum mundi 3962. in quo virgo Maria parturiens pariet Christum salvatorem, & postea reliquie decem tribuum reuertentur ad filios Israël, seu una cum membris verae ecclesiæ euangelion Christi fide amplectentur & salui erunt, vt Galat. 4. dicitur. Postquam venit plenitudo temporis, (postquam expletum est tempus à Deo constitutum, Dan. 9. & alibi) misit Deus filium suum, natum ex muliere illa, de qua prima promissio edita est, Semen mulieris conteret caput serpentis. & Esa. 7. Ecce virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Immanuel.

De persona Christi.

Duas in Christo naturas, diuinam & humanam, copulatas & vnitatis esse, docet Micheas, cum duas egressiones Christi perspicue distinguit. Alteram ex oppido Bethlehem, in quo paulo ante completos quater mille annos mundi, homo natus est. Alteram longe hac antiquiore & priorem, qua ab initio mundi, immo ab omni eternitate, ex substantia eterni patris genitus est, & ab ipso mundi principio, & deinceps, ex arcano sinu patris egressus, se ecclesiæ patefecit, tradita & subinde repetita ac illustrata promissione de semine, & alijs mirandis factis ac liberationibus editis, sicut Iohan. 1. dicitur. λόγος erat in principio apud Deum. Iohan. 8. Antequam Abraham natus esset, Ego sum, videlicet Ichoua, ἐποντος δέ θεος Πατητοῦ.

De officio Christi, qui erit Dux Israëlis, & pastor, ac pax ecclesiae suæ. Recitauit autem in secundo & quarto capite definitionem Regis seu Dux Christi, & discrimen inter regnum Christi & mundi, de quo ipse inquit, regnum meum non est de hoc mundo. Item, Reges gentium dominantur, vos autem non sic. Non igitur erit rex vestrum bellum, similis Iulio Cæsari, Scipioni, Cyro, Alexandro magno, nec externa & peritura huius vitæ bona subditis suis impertiet, sed a spiritualibus & summis malis, à peccato, à morte, à tyrannide Diaboli & eterna damnatione, ecclesiam liberabit, & veram Dei agnitionem, iusticiam & salutem eternam omnibus ad se confugientibus largietur. Coloss. 2. Condonavit nobis omnia peccata, & delicta Chirographum, quod contra nos erat, per decreta, & illud sustulit ē medio, affixum cruci: expoliatosque principatus ac potestates ostentauit palam, triumphans de illis per semetipsum. Talem Ducem triumphantem Esaias etiam cap. 11. pingit, *In die illa radix Iesse* (Christus ortus ex posteritate Davidis, filij Iesse) *stabat signum popolorum* (erit Dux gerens vexillum, videbilecet prædicationem euangeli) *Ipsum gentes deprecabuntur*, & erit *sepulchrum eius gloriosum*, quia ex sepulchro, deuicta morte resurget. Prodicit eodem verbo Micheas hoc in loco vtitur, & *stabat*, quasi dicat, regnum Christi stabile, firmum & immotum erit, quod nulli furores Diabolorum aut tyrannorum euertere poterunt. Matth. 16. Portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et *Pascet in fortitudine Domini*, Pastoris duo sunt officia. Pascere ecclesiam doctrina verbi diuini. Ut enim paulo conueniente, seu pane, haec corporalis hominum vita alitur & fouetur: sive verbum Dei auditum & cogitatum spiritualis animæ vita, vera agnitus Dei, Fides, Iusticia & Obedientia Deo placens in mentibus accenditur. Posunt autem quatuor genera pascuorum salutarium præcipua distribui. 1. Doctrina de omnibus articulis Fidei. 2. Accusatio peccati seu concilii Legis. 3. Consolatio Euangeli proponenda perterrefactis. 4. Adhortatio ad nouam obedientiam seu omnia bona opera cum voluntate Dei congruentia. Secundum officium pastoris est defendere oves aduersus lupos, diabolos, tyrannos & hereticos pelle ouina verbi diuinæ testos, sicut Christus animam & vitam pro salute ouium suarum exponit. Ioh. 10. Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus. Ezechiel. 34. Et suscitabo super ea pastorem unum, qui pascet ea, seruum meum David, Ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem. Huc integrum caput Ezech. 34. pertinet. Psal. 23. Dominus pastor meus, nihil mihi decrit in lo-

in loco pascuae ibi me collocauit: super aquam refectionis deduxit me, &c. Haec ipsius Christi & prophetarum conciones, omnium optimus commentarius sunt in praesentem Micheas locum, qui pastorale Christi officium uno verbo pascendi significat. Pascet autem & defendet ecclesiam in fortitudine DOMINI, & in magnifico nomine seu verbo DOMINI Dei sui, non humanis viribus aut armis & praesidijs corporalibus, sed potentia & efficacia diuina, ecclesiam verbo euangelij colliget, reget, defendet, & victa morte & abolito peccato, PACEM ecclesiae, & laetitiam ac gloriam aeternam impertiet. Rom. 5. Justificati fide pacem habemus erga Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum. Iohann. 14. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non sicut mundus dat, ego do vobis. Coloss. 1. Per eum reconciliauit omnia in ipsum, & pacem fecit per sanguinem crucis eius.

De ecclesia propagatione & conseruatione miranda.

Definitionem ecclesiae qualemcumque cap. 4. & 2. recitaui. Quam in hac concione Micheas alijs verbis & figuris repetit, Quod sit coetus hominum, ex omnibus terminis & populis terrae collectus, qui magnificant DOMINVM. recte Deum agnoscunt & celebrant, & non humanis viribus aut operibus, sed rore coelesti, per euangelion & spiritum sanctum renati, aluntur & reguntur ad vitam & gloriam aeternam. Hic coetus verae ecclesiae, et si respectu infinitae multitudinis impiorum vix exiguae generis humani & populorum multorum reliquias complecti videtur, tamen per se amplissimum hominum numerum in omnibus terrae locis complectitur, sicut hic inquit Micheas. Magnificabitur Dux Israe lis usque ad terminos terrae: quod plane congruit cum illo Psalmi 18. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum. Confert autem Micheas ecclesiam herbarum, que non expectat virum, nec sperat in filios hominum. i.e. non ullius hominis opera, sed rore & pluvia coelesti a Domino rigatur & fouetur. Sic & ecclesia non humanis traditionibus, studijs aut operibus constituitur, seruatur & augetur, sed solo manna coelesti, videlicet verbo euangelij, a Domino ex celis per ora ministrorum deplente, plantatur, alitur, & recreatur: sicut herbae aestu languefactae & omni humana rigatione destituta, pluvia & rora recreantur & reuirescant. Eadem similitudine vtitur David Psalm. 110. Ex utero oritur tibi ros generationis tuae. Et Esaias cap. 55. Sicut pluvia foecundat agrum, ita verbum meum non reuertetur ad me vacuum, sed operabitur omnia, ad quae misi illud, quantumuis omnes tyrannorum & inferorum portae aduerterentur. Itaque & Micheas ecclesiam & predicationem euangelij, Leoni inter oves fortiter grassanti, & ovinia obvia prosternenti, comparat: sicut euangelion Christi, omnia idola, & imperia sibi aduersantia, tandem prostravit, & euertit, Genes. 49.

De Peenis hostium ecclesiae spiritualium & corporalium, Iudeorum & gentium, euangelion Christi persequantium, tota posterior pars capitis concionatur. Et exaltabitur manus tua super hostes tuos, & omnes inimici tui excidentur, iuxta Psal. 110. Dixit Dominus Dominus meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conquaerabit capita in terra multorum. 1. Corinth. 15. Nouissimus hostis abolebitur mors. Psalm. 2. Seruite Domino in timore, Osculumini Filium, ne quando irascatur, & pereatis de

via, cum exarserit in breui ira eius. Sententiam de Assyrijs & Babylo-
nijs, per septem pastores, & octo Principes, reprimendis, intelligo simpli-
citer de Principibus Medorum & Persarum, qui annis 150. post Micheam,
Assyrios & Babylonios, eversores politiae & ecclesiæ Iudaicæ, punierunt, &
imperium Babylonicum euerterunt. Septem & octo, numerus certus pro
incerto ponitur, vt Amos 1. cap. Propter tria & quatuor scelera Damasci
non parcam ei i. propter multa scelera. Eccle. 11. Sparge panem tuum
super aquas, da partes septem & octo i. multas partes. Alij hunc lo-
cum, non secundum literam, sed allegoricè interpretantur de multis pasto-
ribus & doctoribus euangelij, per quorum ministerium, terra Assur & Ba-
bylonica, gladio verbi Dei, ad obedientiam Christi subacta: & non obed-
entes euangelio, horrendis poenis & æterno exitio subiecti sint.

Caput VI.

Concio 1.
G 1 s arguens
Principum &
populi Israël
peccata.

I.
Ingratitudinē
pro benefi-
cijs in educti-
one ex Ae-
gypto exhibi-
bitis.
Num. 12.23.
.24.

II.
Falsas opini-
ones de sa-
cerdicijs & cul-
tibus.

III.
Iniustiam
& fraudes in
contractibus.

Vdite quæso ea, quæ D O M I N V S loquitur. Sur-
ge, obiurga montes, & audiant colles vocem tu-
am. Audite montes obiurgationem D O M I N I ,
& fortia fundamenta terræ, Quia lis est D O M I N O cum
populo suo, & cum Israël disceptabit. Popule meus quid
feci tibi aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia
eduxi te de terra Aegypti, & de domo seruientium redemi-
te: & misi ante faciem tuam Mosen, Aaron, & Mariam.
Popule meus, memento quæso, quid consultarit *contrarie*
B A L A C Rex Moab, & quid responderit ei B I L E A M fili-
us Beor, à S I T T I M usq; ad G I L G A L , ut cognosceres iu-
sticias D O M I N I . Quare occurram D O M I N O ? Incurua-
bor coram Deo excenso. Nunquid occurram ei holocau-
stis & vitulis anniculis? Nunquid placabitur D O M I N V S
millibus arietum *aut* decies mille torrentibus olei? Nun-
quid dabo primogenitum meū pro scelere meo: fructum
ventris mei, pro peccato animæ meæ? Indicauit tibi D O-
M I N V S , ô homo, quid sit bonum, & quid requirat à te,
nempe, facere Iudicium, & diligere beneficentiam, & hu-
milater ambulare coram D E O tuo. Vox D O M I N I ad-
uitatem clamabit. Et vir sapientiae videbit nomen tuum.
Audite virgam & eum qui testatur de ea. Adhuc ignis in do-
mo iniqui, thesauri iniqui: & mensura minor, quæ est abo-
mina-